

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ
MEDITERRANEAN OPERA AND BALLET CLUB CULTURE AND ART MAGAZINE

40

KONUSU YÖREMİZDE GEÇEN BİR OPERA
POMPEIUS MAGNUS
KİLİKYA'DA

16.
MERSİN
ULUSLARARASI
MÜZİK
FESTİVALİ

3. AKDENİZ
ÖĞRENCİ ODA MÜZİĞİ
YARIŞMASI

YILLARDIR
KURULMAYI BEKLEYEN
TÜRKİYE
MÜZİK MÜZESİ

MERSİN'DE
DÖRT EL PİYANO
ŞÖLENİ

KIRIM SAVAŞI
VE BATIDA
TÜRK ESİNTİSİ

KONUSU YÖREMİZDE GEÇEN BİR OPERA

POMPEIUS MAGNUS KİLİKYA'DA

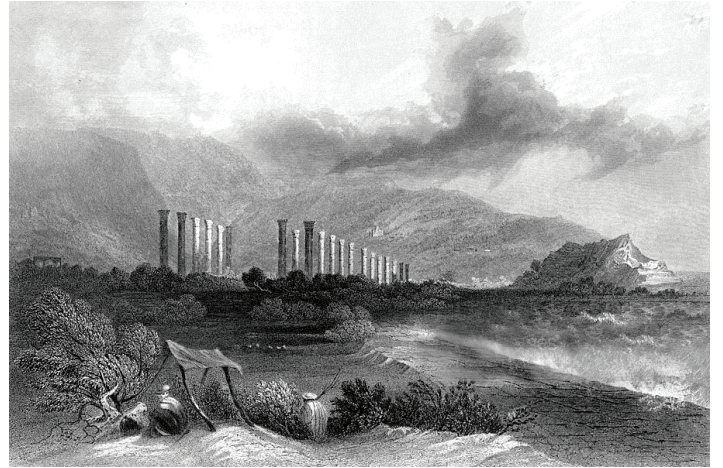
Ömer Eğecioğlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

2016'nın Aralık sonunda bir akşam AKOB derneğinin üyeleri ve sanat aşığı dostlarının Mersin'de organize ettiği "sucuk-şarap" temalı bir sene sonu toplantısına katıldım. Toplantıda soba üzerinde kızarmış kestane kebab yerken birçok değerli arkadaşın yanısıra Mersin tarihçisi Sayın Semih Vural'la da tanışıp sohbet etme şansına kavuştum. Mersin tarihini konu alan kitaplarından en yenisi olan "*Soloi / Pompeiopolis*" daha baskıdan o gün çıkmıştı, sıcak sıcak bir kopyası elime geçti. Hem Semih Bey'le tanıştım, hem de büyük özveri ile AKOB'u destekleyen, yaşatan, Mersin için sanat projeleri üreten her yaştan arkadaşla konuşup vakit geçirdim.

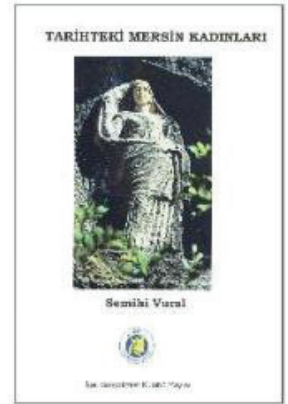
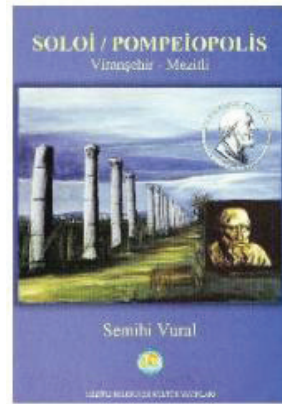
Sayın Kemal Rastgeldi'nin solo flüt nağmeleri eşliğinde geçen sıcak sohbetler sırasında yöreyi konu alan operalar - daha doğrusu bunların modern repertuvardaki eksikliği- de söz konusu oldu.

Tesadüf bu ya, prömiyeri 1680 gibi çok eski bir zamanda yapılmış olan "**Pompeius Magnus Kilikya'da**" adlı bir İtalyan operası, Kilikya ile ilgili pek çok tarihsel detayı bir araya getiriyor. Her şeyden önce opera Pompeiopolis'e adını veren baş karakter "Büyük Gnaeus Pompeius"un öyküsünü anlatıyor.

Öykü, Alanya yakınlarındaki Gazipaşa'da geçiyor. Üstelik operayı besteleyen Venedikli besteci Domenico Freschi'nin "İntikamcı Berenice" adlı dillerden düşmeyen pek görkemli bir operası daha var. Bu 1681 tarihli operanın kahramanı tarihte Kilikyalı Berenice olarak bilinen kraliçe değil de Kapadokyalı Berenice; ama Freschi'nin eseri "Türk müziği öğelerini ilk kullanan opera" olarak biliniyor, o açıdan da özel bir konuma sahip.

Mersin'in hemen batısındaki Mezitli'de (Viranşehir) yer alan antik kent Soloi-Pompeopolis'in gravürü (James Harfield Kernot, 1841).

Mersin tarihçisi Semih Vural'ın iki "Kilikya" kitabı: "*Soloi / Pompeiopolis*" ve "*Tarihteki Mersin Kadınları*".

Mersinliler için bu kadar tanıdık unsuru bir araya getiren operalar ve Venedikli bestecisi üzerine birkaç satır yazmaktan kendimi alamadım.

ANTİK KİLİKYA'DA BİR KENT: POMPEIOPOLIS

Mersin'de ilçe merkezi Mezitli'nin Viranşehir öreninde bulunan Soloi/Pompeiopolis antik kenti, yörenin eski Roma yerleşim yerlerinin en önemlilerinden birisi. Bu kültürel miras, üçbin yılı aşan tarihiyle ve antik limanı, Vural'ın tabiriyle, "Küçük Asya'nın ilk Akdeniz kapısı" olarak antik Kilikya bölgesinin en önemli kentleri arasında.

Mersin ve civarını antik çağlardan beri ziyaret eden, yüzyıllar boyu Pompeiopolis'i ve Kilikya'yı gezip anlatan Avrupalı gezgin ve araştırmacıların dökümünü ve renkli tasvirlerini Semih Vural'ın kitabında bulmak mümkün. Günümüzde antik kentten geriye kalan sur duvarlarıyla, mermer sütunlarla bezeli uzun caddesiyle, mabed ve liman kalıntılarıyla yapılaşmanın gittikçe köşeye sıkıştığı Soloi/Pompeiopolis ören alanı zamana karşı yaşam savaşı veriyor.

Kilikya'nın Roma İmparatorluğu'na bağlanması MS 72 yılında İmparator Vespasian ile gerçekleşti. Bundan önce iki yüzyıla yakın bir zaman zaten Roma'nın işgali altında yaşamıştı.

Güneş anlamına gelen Soli / Soloi / Solie, Viranşehir'deki antik kentin en eski ismi. Burası MÖ 333'de Büyük İskender'in Pers seferinde geçirdiği ciddi hastalık sonrası kaldığı yerlerden birisi oluyor. Pompeiopolis ismi ise daha sonra bölgedeki Kilikya korsanlarını temizleyen, Soloi'yi yakıp yıkmış olan Ermeni Kralı Dikran'ı yenerek Roma'ya bağlayan, Romalı komutan ve politik lider Gnaeus Pompeius Magnus'un (Büyük Gnaeus Pompeius - MÖ 106-48) adından geliyor.

MÖ İkinci yüzyıldan itibaren Akdeniz deniz ticaretinin başına bela olan Kilikyalı korsanlar Kilikya ve Girit'e yerleşmişlerdi. Bir zaman sonra Akdeniz'e tamamen hakim oldular. Deniz ticaret yolları ellerine geçtiği için Roma'ya giden tahıl bile tehlikeye düştü. Roma'ya mal taşıyan gemiler bu Kilikyalı korsanlar tarafından engelleniyor, Roma açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Kilikya, Roma'ya kan kusturan ve hatta Jül Sezar'ı bile tutsak alıp Roma'dan fidye isteme cesaretini gösteren korsanlardan ancak MÖ 67'de Gnaeus Pompeius Magnus tarafından temizlendi.

Antik Roma kanunlarından *lex Gabinia* olarak tanınan yasayla Roma Senatosu, MÖ 67 yılında Gnaeus Pompeius Magnus'a olağanüstü yetkiler vererek, özel bir donanmanın başına geçirdi. Bazı Roma tarihçilerine göre 500'e yakın gemi, 120.000 piyade ve 5.000 süvariden oluşan bir

güce kumanda eden Pompeius, üstesinden gelmesi için kendisine senatonun üç yıl verdiği korsan problemini sadece üç ay içinde çözdü. Pompeius önce Batı Akdeniz'i kısa bir zamanda korsanlardan temizledi. Bunun arkasından Kilikya'ya yöneldi, korsanların yatağı "Karga Yuvası" olarak bilinen *Coracesium*'u (bugünkü Alanya) ele geçirdi. Pompeius, Ermeni Kralı Dikran'ı yendikten sonra yerlerinden edilmiş olan Soloi halkını ve esir aldığı korsanları kente getirip yerleştirdi. Soloi'nin adı da "Pompeiopolis" olarak değişti.

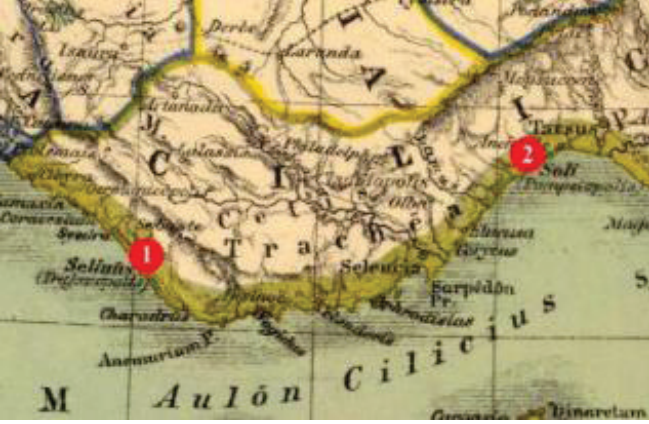
Pompeius Magnus'un Romalı askerleri Kilikyalı korsanları bozguna uğrattırıyor (MÖ 66-67). Temsili betimleme (Giuseppe Rava).

Pompeius - o zamanlar adet olduğu üzere, yakaladığı düşmanları çarmıha gerek öldüreceği yerde, sahil kolonileri kurarak onları buralara yerleştirdi ve Roma'ya bağladı. Tarihteki en insancıl büyük komutanlardan birisi olarak tanınan bu asker, MÖ 48 yılında Mısır'da bir suikaste kurban giderek hayatını kaybetti.

SELINUNTE/SELINUS/TRAJANOPOLIS/GAZİPAŞA

Şimdi üçyüz kilometre batıya, Alanya yakınındaki Gazipaşa kentine gidelim. Eski adlarından biri *Selinus* olan Gazipaşa'nın tarihi MÖ 2000 Hitit zamanlarına kadar uzanıyor.

Roma İmparator'u Trajan'ın MS 117'de öldüğü yer olan Selinus, Trajan'ın ölümünden sonra Trajanopolis olarak anıldı. Gazipaşa aynı zamanda Selinunte ("Selinunte di Cilicia") olarak da biliniyordu. Kentten "Kilikya'daki Selinunte" şeklinde bahsedilmesinin nedeni ise Sicilya'da aynı adı taşıyan bir antik Yunan kolonisi olması. Bu diğer Selinunte'nin ismi de haliyle "Sicilya'daki Selinunte".

ANTİK ÇAĞDA KİLİKYA

1 numarayla gösterilen kent Selinus/Selinunte, Roma İmparatoru Trajan'ın MS 117 yılında burada ölümünden sonra Trajanopolis olarak da biliniyordu. Selinunte'nin günümüzdeki adı ise Gazipaşa.

Haritada 2 numarayla gösterilen Soloi/Pompeiopolis Antik kenti, günümüzde Mersin'in Mezitli Belediyesi'ne bağlı Viranşehir yöresinde bulunuyor.

BESTECİ DOMENICO FRESCHI (1634-1710)

Pompeiopolis'e adını veren Pompeius Magnus'un Kilikya zaferini operaya aktaran Giovanni Domenico Freschi bir 17. yüzyıl İtalyan bestecisi. Aynı zamanda katolik rahip olan bu sanatçı 1634'de Kuzey İtalya'da, İtalyan Alp'lerinin eteklerindeki Bassano del Grappa'da doğmuş. Daha 22 yaşında Vicenza Katedrali'nin kapel ustası olarak atanarak kilise müzisyeni ve besteci olarak hayatını Vicenza'da (Venedik'in 60 km batısında bir kent) geçirmiş. Kilise için ayin müziği, koro eserleri ve dört-sesli ilahiler bestelemiş. 1671-1685 yılları arasında çok sayıda opera da besteleyen Freschi'nin ölüm yılı ise 1710. Dini besteleri Vicenza Katedrali'nde ve bu şehirdeki diğer büyük kiliselerde sık sık icra edilmiş.

Dini müziğin yanı sıra opera bestecisi olarak da hatırı sayılır bir üne kavuşmuş. Yunan mitolojisinden bir efsaneyi konu alan ilk operası "Ifide greca" 1671 yılında Venedik'te sahnelenmiş. Günümüze kadar gelen 16 operası bulunuyor. Bunların çoğunun prömiyeri Venedik'te, bir kısmının prömiyeri ise Padua yakınında Piazzola sul Brenta'daki Marco Contarini adlı çok zengin bir asilzadenin malikanesinin özel tiyatro salonunda yapılmış. Freschi, Contarini'nin villasındaki eğlenceler için müzik besteleyerek bu zengin ailenin hizmetinde çalışmış, onların istekleri doğrultusunda eserler bestelemiş.

Domenico Freschi'nin günümüze kadar gelen operaları, prömiyer tarihi, librettistleri ve ilk gösterim yerleri itibariyle şöyle:

- 1671 *Ifide greca* (Nicolò Minato, Venedik)
- 1677 *Helena rapita da Paride* (Aurelio Aureli, Venedik)
- 1678 *Tullia superba* (Antonio Medolago, Venedik)
- 1679 *La Circe* (Cristoforo Ivanovich, Venedik)
- 1679 *Sardanapalo* (Carlo Maderni, Venedik)
- 1680 *Berenice vendicativa* (Giorgio Maria Rapparini, Piazzola sul Brenta)
- 1680 *Il cittadino amante della patria ovvero Il Tello* (Giorgio Maria Rapparini, Piazzola sul Brenta)
- 1681 *Pompeo Magno in Cilicia* (Aurelio Aureli, Venedik)
- 1681 *Olimpia vendicata* (Aurelio Aureli, Venedik)
- 1682 *Giulio Cesare trionfante* (Luigi Orlandi, Venedik)
- 1682 *Ermelinda* (Francesco Maria Piccioli, Piazzola sul Brenta)
- 1683 *Silla* (Andrea Rossini, Venedik)
- 1684 *L'incoronazione di Dario* (Adriano Morselli, Venedik)
- 1685 *Teseo tra le rivali* (Aurelio Aureli, Venedik)
- 1685 *G'amori d'Alidaura* (Francesco Maria Piccioli, Piazzola sul Brenta)
- 1685 *L'amante muto loquace* (Nicolò Leonardi, Piazzola sul Brenta)

POMPEIUS MAGNUS KİLİKYA'DA

Ozan Aurelio Aureli'nin Venedik'te 1681'de basılan "Pompeius Magnus Kilikya'da" ("Pompeo Magno in Cilicia") librettosunun başında, operanın tarihsel yanısıra aşağıdaki paragrafla özetleniyor:

KONU

Kahramanlar diyarı Antik Roma, Pompeius Magnus zamanında Kilikyalı korsanların sürekli tacizine uğruyordu. Bütün Akdeniz'i istila eden bu barbarlar, Roma düşmanı Pontus Kralı Mitridat tarafından korunuyordu. Mor yelkenler, gümüş kürekler, altın direkler kullanarak güç gösterisi yapıyor, adaları işgal ediyor, nehir kıyılarını ve sahil kentlerini yağmalıyorlardı. Bu hakaretlere artık dayanamayan Roma Senatosu yiğit general Pompeius'u bu sorunu çözmekle görevlendirdi. Büyük bir donanma toplandı. Cesur general donanmasıyla Kilikya denizine girdi, "Olcade" komutasındaki korsanları yakaladı, şiddetli ve çok kanlı bir savaşla düşman donanmasını yok etti. Muzaffer Roma askerleri ardından Kilikya'nın sahil kenti "Selinunte"ye girdiler. Korsanlardan geri kalan güçleri de tamamen temizledikten sonra muzaffer Pompeius Tiber nehrinden Roma'ya geri döndü. Bu kahramanlık destanındaki olayları ve karakterleri hem tarihsel gerçekleri kullanarak hem de hayali eklemeler yaparak bir araya getiren öykümüzün adı da bu nedenle "Pompeius Magnus Kilikya'da".

Librettosu İtalyan ozan Aurelio Aureli tarafından kaleme alınıp 1681'de Domenico Freschi tarafından bestelenen "Pompeius Magnus Kilikya'da" ("Pompeo Magno in Cilicia") operası Venedik'te yayımlanmış.

Operada yer alan karakterler listesinde Olcade, "Kilikya korsanlarının başı ve Selinunte'nin Kralı" olarak veriliyor. Karakterler şöyle:

POMPEO MAGNO, Kilikya korsanları ile savaşan Romalı General
EMILIO, Romalı Dük
OLCADE, Kilikya korsanlarının başı ve Selinunte'nin Kralı
ALIMENE, genç korsan, Olcade'nin oğlu
ERISBE, Olcade'nin kızı ve Alimene'nin kızkardeşi
GEMMIRA, korsanların kölesi, harem kızı
SICANDRO, Atinalı asil şövalye, aynı zamanda Aurino adı altında haremde bir köle
ASPASIA, Sicandro'nun terkettiği Atinalı asil kadın
EURILLO, Aspasia'nın hizmetçisi

Domenico Freschi'nin 1681 yılında ilk gösterimi yapılan "Pompeius Magnus Kilikya'da" ("Pompeo Magno in Cilicia, drama per musica") operasının başlangıç ölçüleri. (Bulunduğu yer: Biblioteca Nazionale Marciana, Venedik)

BALLO SECONDO. Di quattro Mori, e quattro Nani Spagnoli.

Domenico Freschi'nin "Pompeius Magnus Kilikya'da" operasında ikinci dans: Dört Mağribi (Moor/Kuzey Afrikalı) ve dört İspanyol cüce için tasarlanmış! Nota olarak sadece bas partiyonu bulunuyor.

"Pompeius Magnus Kilikya'da" operasında I. Perdenin sonunda "Dört Mağribi (Moor) ve dört İspanyol cüce" için yazılmış dans müziğinin notası.

Pompeius Magnus'un MÖ 67'de Kilikya korsanlarını telef edip Kilikya'yı Roma adına fethetmesinden başka pek bir tarihsel yanı bulunmayan öykü özetle şöyle:

Olay Selinunte'de korsanların başı Olcade'nin sarayında geçer. Pompeius Magnus Kilikya'yı fethetmiştir. Olcade'nin oğlu Alimene, saraydaki köle kız Gemmira'ya, aslında Atinalı bir asilzade olan ve haremde Aurinodo adıyla bilinen köle Sicandro ise Alimene'nin kız kardeşi Erisbe'ye aşiktir. Sicandro'nun bir zamanlar terketmiş olduğu Aspasia ise Pompeius'un zaferi ile hürriyetini kazanır. Tesadüf bu ki hem general hem de mahiyetindeki Romalı Dük Emilio, köle kız Gemmira'ya aşık olurlar. Aspasia ise hala Sicandro'ya aşiktir. Bu muhtelif aşık çiftler arasındaki karmaşık entrikalardan sonra köle kız Gemmira Sicandro'nun kız kardeşi olduğunu öğrenir, üstelik Aspasia'nın da Sicandro'dan bir çocuğu vardır. Sonunda Pompeius; Gemmira ile Alimene'yi, Erisbe ile Emilio'yu evlendirir, Erisbe ve Emilio'yu Selinunte'nin başında hükümdar olarak bırakarak Roma'ya doğru yola çıkar.

Operanın prömiyeri 22 Ocak 1681'de Venedik'te bulunan Teatro di Sant'Angelo'da yapıldı. Bunu birkaç yıl içinde Verona (1684) ve Bologna (1687) gösterimleri izledi. Teatro Sant'Angelo 1677-1803 arası Venedik'te faaliyet gösteren bir konser salonuydu. Hatta Freschi'nin ikinci operası "Helena rapita da Paride" 1677'de bu salonun açılış töreni için ısmarlanan opera oluyor. Daha sonra bina depo olarak kullanılmış, ardından köşk haline getirilmiş, günümüzde ise lüks otel olarak hizmet veriyor.

"İHTİŞAMLI BAROK" OPERASININ EN BÜYÜK ÖRNEĞİ "İNTİKAMCI BERENİKE"

Semihi Vural'ın ilginç "Tarihteki Mersin Kadınları" kitabında bahsi geçen, tarihe adını yazdırmış iki düzineye yakın Kilikya kadını var.* Bunlardan birisi 1975 yılında Gökada'da bir madalyonu bulunan Mısır Kraliçesi ve I. Ptolemeus'un eşi I. Berenike. Hatta madalyonun fotoğrafını bile buluyoruz kitapta.

Gerçekte de Akdeniz topraklarında yaşamış ve adları tarihe geçmiş olan epeyce Berenike yahut Berenis (Berenice) var. Örneğin Julia Berenice olarak da bilinen *Kilikyalı Berenike* (Berenice of Cilicia) MS 21-81 arası yaşamış. Roma'ya bağlı bir Kraliçe olarak hüküm süren Berenike, Yahudi Kral I. Herod Agrippa'nın kızı ve Yahudilerin bir sonraki kralı II. Herod Agrippa'nın da kız kardeşi oluyor.

"Berenis'in Saçı" yıldız kümesine adını veren Berenike ise III. Ptolemy Soter'in eşi Mısır Kraliçesi II. Berenike. Öyküye göre saçlarını kocasının savaştan sağ salim gelmesi için Afrodit'e adanmış, daha sonra tapınakta kaybolan saçlar ise yıldızlar arasına saçılmış olarak ortaya çıkmış.

Çoban yıldız kümesi, köpekler Asterion ve Chara, alt sağda "Berenis'in Saçı" ("Coma Berenices") yıldız kümesi. Sidney Hall, 1825 (ABD Ulusal Kütüphanesi).

OPERADA BERENİKE

Berenike konulu operalardan en eskisi Domenico Freschi'nin 1680'de Padua'da gösterilen bir operası. Bu eser sahnelerde eşi görülmemiş bir ihtişam ve zenginlik örneği olarak tarihe geçmiş. Bu opera hakkında bilgi vermeden önce konusu Berenike olan diğer operalara da bir bakalım.

Başlığında bu adı içeren çok sayıda opera var, bunlara Handel'in bir eseri de dahil. "Kilikyalı Berenice" ("Berenice of Cilicia") operaları da var.

Dikkat edilmesi gereken bir nokta ise bu operaların konusunu oluşturan Berenice'lerin hepsinin aynı tarihi karakter olmadığı. Anadolu Kraliçelerinden, Mısır Kraliçelerine kadar tarihe geçmiş çok sayıda Berenice'nin bulunması hikaye kaynaklarını doğal olarak zenginleştiriyor. Aşağıda verdiğim, Stanford Üniversitesi'nin "Opera Prömiyerleri" veritabanından alınan ve adında "Berenice" geçen operalar bu karakterlerin ne kadar renkli ve zaman içinde ne kadar akıllarda kalır cinsten olduğunu gösteriyor:

Prömiyer, Opera - Besteci

- 1680, *Berenice vendicativa* - Domenico Freschi
- 1694, *Laodicea e Berenice* - Giacomo Antonio Pertti
- 1695, *La chioma di Berenice* Antonio Draghi
- 1701 *Laodicea e Berenice* Alessandro Scarlatti
- 1702 *Berenice* Georg Bronner
- 1709 *Berenice, regina d'Egitto* Giacomo Antonio Pertti
- 1710 *Berenice und Lucilla* Christoph Graupner
- 1711 *Lucius Verus (Berenice)* Johann Friedrich Fasch
- 1714 *Tito e Berenice* Antonio Caldara
- 1725 *Berenice* Giuseppe Maria Orlandini
- 1728 *Berenice* Giuseppe Maria Orlandini
- 1730 *Berenice* Francesco Araia
- 1730 *Berenice* Giovanni Battista Ferrandini
- 1732 *Berenice* Domenico Natale Sarro
- 1737 *Berenice* George Frideric Handel
- 1741 *Berenice* Baldassare Galuppi
- 1749 *Berenice* Nicola Conti
- 1759 *Berenice* Salvatore Perillo
- 1762 *La Berenice* David Perez
- 1770 *Berenice* Ignazio Platania
- 1776 *Tito e Berenice* Raimondo Mei
- 1786 *Berenice* Giacomo Rust
- 1793 *Tito e Berenice* Sebastiano Nasolini
- 1805 *Berenice in Roma* Carlo Mellara
- 1811 *Berenice, regina d'Armenia* Niccolò Antonio Zingarelli
- 1817 *Berenice d'Armenia* Carlo Soliva
- 1818 *Berenice in Siria* Michele Carafa
- 1824 *Berenice in Roma* Pietro Raimondi
- 1860 *Titus et Bérénice* Léon Gastinel
- 1911 *Bérénice* Albéric Magnard
- 1913 *Bérénice* Paul La Gye
- 2004 *Berenice* Johannes Maria Staud

BERENİKE'DE TÜRK MÜZİĞİ ESİNTİLERİ

17. yüzyılın sonundan itibaren Batı'da popüler olmaya başlayan mehter müziğinin operalarda renk katmak için kullanılmasında Venedikli müzisyenlerin rolü büyük oldu.

Mehter müziği öğeleri taşıyan ilk operalardan biri 1680'de gösterilen Domenico Freschi'nin Berenice konulu operası oluyor. Freschi, mehter müziğinin Avrupa'da tanıttığı kös, davul, nakkare, def, zil ve çevgen gibi vurmali ya da çarpmalı çalgıların seslerini "Berenice vendicativa" yani "İntikamcı Berenike" adlı operasında kullanmış. Bu operanın ilk gösterimi Marco Contarini'nin Piazzola sul Brenta'daki özel tiyatrosunda 8 Kasım 1680'de gerçekleşmiş.

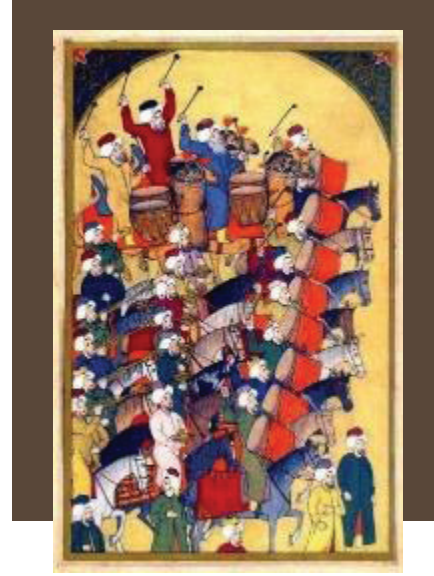
Konu şöyle: MÖ İkinci yüzyılda hükümdar olan Pontus Kralı V. Mitridat'ın kızı Berenice'nin, adı yine Mitridat olan bir erkek kardeşi vardı. Kapadokya Kralı Ariarates'le evlenen Berenice'nin iki oğlu oldu. Bazı tarihçilere göre, Ariarates'in kardeşi Mitridat tarafından öldürtülmesinden sonra, oğullarını da savaşta kaybeden Berenice intikam ateşiyle savaşa girdi ve kocasını öldüren kardeşi Mitridat'ı kendi elleriyle öldürdü.

Alberto Zanotelli'nin kitabında verildiği üzere eserin prömiyerinde orkestraya ve ana karakterlere ek olarak sahnede yer alanlar şöyle: Yirmi kişilik koro, Berenice'in refakatçısı yüz Nedime, yüz Mızraklı Asker, yüz Zırhlı Süvari, kırk Piyade, at üzerinde altı Trompetçi, altı Davulcu, altı Sancaktar, altı Uzun Trompet çalan müzisyen, altı Büyük Flütçü, Türk müzik aletleri çalan altı Genç Kız, blokflüt çalan beş Genç Kız, altı Asker, üç Çavuş, zil çalan altı Genç Kız, oniki Avcı, oniki Seyis Yamağı, tören sahnesi için yedi Arabacı, ayrıca normal giyimli altı Arabacı.

Venedik opera tarihi eksper Eleanor Selfridge-Field, Venedik'te "İhtişamlı Barok" modasının en büyük örneği olarak nitelediği "İntikamcı Berenike" operasının icrasının sabah başlayıp gün batımına kadar sürdüğünü yazıyor. Yukarıda verilen müzisyen ve aktörlere ek olarak sahnede şunlar da yer almış: Genç Türkler'in çektiği iki aslan, bakıcıları Türk olan iki fil, Berenice'nin zafer arabasını çekmek üzere dört at, esir ve ganimetleri taşıyan altı arabayı çekmek üzere oniki at, ayrıca altı araba. Ayrıca birinci perdede bir yabani domuz ortaya salınıp avlanmış. Üçüncü perdede ise opera içinde başka bir kısa opera sahnelenmiş.

Bu operanın neden yüzyıllarca dillerden düşmediğini anlamak zor değil.

"Pompeo Magno in Cilicia", Venedik opera tarihini inceleyen Profesör Eleanor Selfridge - Field'in bu konudaki geniş kapsamlı kitabınının 147. sayfasında yer alıyor. Operanın konusu hakkında verilen bilgileri okurken,

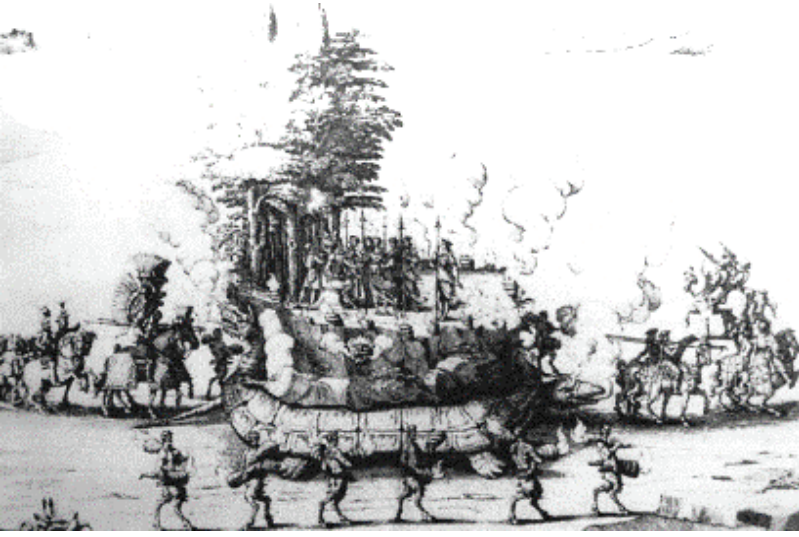
Levni'nin Mehter takımını gösteren 1720 tarihli minyatüründen bir bölüm.

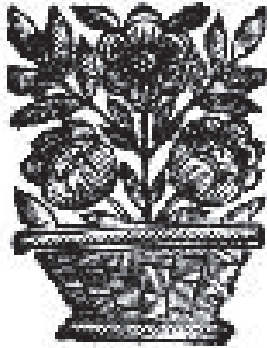
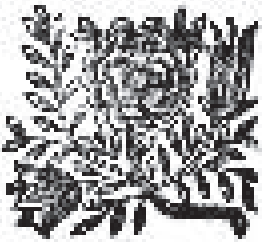
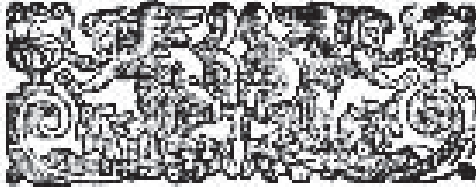
Bağlama eşliğinde dans eden Türkler (Gregorio Lambranzi, 1717, İspanya Ulusal Kütüphanesi). Gregorio Lambranzi, 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl başı arasında Venedik'te yaşamış bir İtalyan dans ustasıydı.

VI. Ariarathes'in eşi Kapadokya Kraliçesi Berenice (Laodice), kocasını ve oğullarını öldüren kardeşi Mitridat'tan intikamını alıyor.

Giovanni Domenico Freschi'nin 1680 tarihinde sergilenen operası Berenice Vendicativa'da sahnede yer alanlar.
(Kaynak: Eleanor Selfridge-Field, *A New Chronology of Venetian Opera and Related Genres.*)

"Pompeius Magnus Kilikyada" ("Pompeo Magno in Cilicia") operasının 1681 basımı librettosunda yer alan kenar süsleri.

Pompeo'nun opera dünyasına getirdiği bir yeniliği öğrendim, ve biraz da şaşırđım. Şöyle diyor Selfridge-Field: "Pompeo operasının getirdiği bir yenilik perde daha açılırken sunulan dans sahnesiydi. Bu sahnede Sicilya'nın dışa dönük kralı Selinunte'nin (?) hareminden gelen çeşitli ırklara ait köleler yer alıyordu."

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, librettoda Kilikya korsanların kralının adı "Olcade" ve kendisi "Selinunte'nin Kralı" olarak belirtiliyor, yani kalesinin olduğu yer Selinus/ Selinunte/ Trajanopolis/ Gazipaşa. Bahsettiğimiz gibi Sicilya'da da bir Selinunte var ve burası bir Yunan kolonisiymiş. Yani kitaptaki "...Sicilya'nın dışadönük kralı Selinunte'nin..." ibaresi yanlış oluyor. Bu yanlışlığın nasıl yapıldığını anlamak zor değil. *Pompeo* operası Kilikya'da geçtiği için librettoda adı geçen Selinunte'nin Gazipaşa olduğu kesin. Bu ufak bir nokta olsa da Profesör Selfridge-Field'e yazıp bildirdim, bana teşekkür etti, ve kitabın bir sonraki basımında düzelterceğini söyledi.

KAYNAKÇA

Alberto Zanotelli, *Domenico Freschi musicista vicen tino del Seicento. Catalogo tematico*, Fondazione Levi, Venedik, 2001.

Domenico Freschi, "*Pompeo Magno in Cilicia*" Introduction by Howard Mayer Brown, Garland Publishing, Inc., New York, 1982.

Eleanor Selfridge-Field, *A New Chronology of Venetian Opera and Related Genres, 1660-1760*, Stanford University Press, 2007, s. 140-143, 147.

Joseph Sherman, Ed., *A world too wide: essays on libraries and other themes in honour of Reuben Musiker*, University of Witwatersrand Library, Johannesburg, 1993, s. 338.

Semihi Vural, *Tarihteki Mersin Kadınları*, İçel Soroptimist Kulübü Yayını, Mersin, 2016.

Semihi Vural, *Soloi - Pompeiopolis*, Mezitli Belediyesi Kültür Yayınları, Mersin, 2016.